

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Fırat University Journal of Social Science
Cilt: 10, Sayı: 2, Sayfa: 51-64, ELAZIĞ-2000

TÜRKÇE'DEKİ -LIK YAPIM EKİ VE BU EKİN ALMANCA'DAKİ KARŞILIK VE VERİLİŞ ŞEKİLLERİ

*The derivational affix –lik in Turkish and its equivalence and
rendering forms in German*

Mehmet AYGÜN*

ÖZET

Bu çalışmada Türkçe'deki –lik yapım eki ile bu ekın Almanca'daki karşılıklarının hangi bağlamlarda kullanıldığı, hangi anlamları yansıttıkları ve bu ekın karşılığının Almanca'da başka hangi yapılarla verildiği örneklerle ele alındı. Çalışmanın sonunda Türkçe'deki -lik yapım ekının Almanca'da pek çok ek dışında, yalın durum (sıfır ek), birleşik sözcük, tamlama grubu, ilgi cümlecığı ve *zu+Infinitiv (mastar)* gibi yapılarla verildiği görüldü.

Anahtar sözcükler: Ek, yapım eki, yalın sözcük, birleşik sözcük, tamlama grubu, ilgi cümlecığı

ABSTRACT

In this study, we aimed at examining in which contexts the derivational affix –lik in Turkish and its equivalence in German are used and which meanings are reflected. We also examined which other rendering form of its equivalence in German by taking different examples. As a result we obtain that the derivational affix –lik in Turkish not only has a lot of affixes equivalence, but also has simple form, compound word, determinative group and *zu+infinitive* in German.

Keywords: affix, derivational affix, simple form, compound word, determinative group, relative clauses.

* Yrd.Doç.Dr. Fırat Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Batı Dilleri ve Edeb. Böl. Elazığ. maygun@firat.edu.tr

Giriş:

Eklemeli (bağlantılı) dillerden olan Türkçe’de ekler sözcük köklerine getirilerek, ya cümlede sözcükler arasında geçici anlam ilişkileri kurmak, ya da yeni sözcükler türetmek amacıyla kullanılır. Bu kullanım neticesinde bazı görevler üstlenen ekler “çekim ekleri” ve “yapım ekleri” olmak üzere ikiye ayrılır.

Yapım ekleri sözcük kök ve gövdelerine getirilerek hem sözcüğe yeni bir anlam kazandırır, hem de ad ve eylemlere gelerek pek çok sayıda yeni sözcük türetme imkânı sağlarlar. Bu özellikleriyle isimden isim, isimden sıfat, isimden fiil ve fiilden isim türetirler (Korkmaz: 1992, s.171; Hengirmen: 1999, s.415). Yapım ekleri getirildikleri kök ve gövdelerde anlam değişikliği yaparlar. Dolayısıyla bu eklerle oluşturulan sözcük gövdesi kendisinden türediği kök veya gövdeden ayrı ve yeni bir anlam kazanır. Ayrıca, Ergin’in de (1989: s.116) belirttiği gibi yapım ekleri kök morfemlerini destekleyen morfemler olduklarından, bu ekler ikinci derecede kök morfemleri olarak değerlendirilebilir. Sözcük yapısının sabit unsurları olan yapım ekleri sözcük içinde kökten hemen sonra gelir.

Eldeki mevcut kaynaklar iyi incelendiğinde ve günlük dil kullanımına dikkat edildiğinde, gerek Türkçe’nin gerek Almanca’nın yapım ekleri (Formans, Bildungselement) bakımından çok zengin oldukları görülür. Ancak bu çalışmada, Türkçe’deki yapım eklerinden sadece “-lik” eki ve bu ekin Almanca’daki karşılıkları ve diğer veriliş şekilleri ele alınmaktadır.

1. -lik Ekinin Türkçe’deki Kullanımı ve Almanca’daki Karşılıkları:

-lik eki eskiden beri Türkçe’nin işlek olan belli başlı isim ve sıfatlardan isim yapma eki durumundadır. Hem herhangi bir nesnenin bir özelliğini belirterek sıfat gibi kullanılan geçici isimler, hem de nesne adı olarak kalıcı isimler oluşturur. Başlıca fonksiyonları isimlerden yer, alet, topluluk isimleri, soyut isimler ve sıfat yapmaktadır (Ergin:1989, s.146). Tabii ki bu ekle sadece soyut isimler türetilmemektedir. Zülfikar’ın da (1991: s.110) belirttiği şekilde, *kadın-lik, erkek-lik, uzak-lik, yorgun-luk* gibi soyut isimler yanında *zeytin-lik, göz-lük* gibi somut isimler de türetilmektedir.

Verilen bu örneklerde -lik ekinin Almanca’daki karşılıklarının *-tum* (kadın-lik = Frauen-tum); *-keit* (erkek-lik = Männlich-keit, Mannhaftig-keit, mannhaftes Verhalten; yorgun-luk = Müdig-keit, Mattig-keit); *-ung* (uzak-lik = Entfern-ung; zeytin-lik = Ölbaumpflanz-ung) ekleri olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında göz-lük (= Augenglas, Brille) ve yine zeytin-lik (= Ölbaumhain) örneklerinde ise -lik ekine karşılık herhangi bir ek kullanılmadığı, bunun yerine ya yalın ek (-ø) kullanıldığı (Brille), ya da birleşik

sözcük oluşturulduğu (Auge-n-glas, Öl-baum-hain) görülmektedir.

Türkçe'de çok işlek olan -lik eki özellikle yer, alet ve topluluk isimleri oluşturmada çok kullanılmaktadır. Bu ekle oluşturulan yer isimlerinin ilgili nesnenin mekânını veya o nesnenin çok bulunduğu yeri ifade ettiğini vurgulayan Ergin (a.g.e. s. 146) taş-lik (steinige Gegend), ağaç-lik (Wäldchen, Hain), orman-lik (waldreiche Gegend, Waldgebiet), ekin-lik (Saatgut), çimen-lik (Wiesenland, Rasenplatz), zeytin-lik (Ölbaumpflanz-ung), ot-luk (Grasfläche, Weideland, Heuschober), odun-luk (Brennholzlager, Holzkeller), koru-luk (Forstgelände, Waldabschnitt), gül-lük (Rosenbeet, Rosengarten), kömür-lük (Kohlenlager, Kohlenkeller) çöp-lük (Müllabfuhrplatz, Kehrichthaufen) gibi sözcükleri örnek olarak vermektedir. Bu sözcüklerin Almanca karşılıkları göz önüne alındığında, zeytin-lik (Ölbaumpflanz-ung) sözcüğü dışında herhangi bir yapım eki kullanılmadığı, bunun yerine sıfat tamlaması veya birleşik sözcük kullanıldığı görülmektedir.

-lik eki aynı şekilde nesne isimlerine gelerek o nesne ile ilgili bir âlet, bir eşya belirtmede de kullanılır: baş-lik (Kopfbedeck-ung, Kopftuch, Haube, Überschrift), kulak-lik (Ohrenschützer, Hörmuschel, Hörer, Kopfhörer; Stetoskop), güneş-lik (Sonnenschutz, Sonnenblende), gece-lik (für die Nacht bestimmt, nächtlich, Nachthemd, Schlafanzug), korku-luk (Vogelscheuche, Geländer, Schutzgitter), burun-luk (was für eine Nase/Spitze usw. geeignet bzw. bestimmt ist), göz-lük (Augenglas, Brille)... Verilen bu örneklerin Almanca karşılıklarında da -ung (Kopfbedeck-ung) ve -lich (nächt-lich) yapım ekleri yanında tamlama grubu veya birleşik sözcük kullanılmıştır.

Ayrıca bu ek isim veya sıfatların köklerine gelerek topluluk isimleri oluşturur ve eklendiği isim veya sıfatın taşıdığı anlamları genelleştirerek onlara “nitelik, özellik” kavramları katar. Bu kullanım için de Ergin (1989: s. 146) ve Zülfikar (1991: s. 111) şu örnekleri vermektedirler: Genç-lik (Jugend), Türk-lük (Türken-tum), insan-lik (Menschheit, Menschen-tum), kadın-lik (Frauen-tum), hanım-lik (das Benehmen einer Dame; der Umstand, daß jemand eine Frau ist), erkek-lik (Männlich-keit, Mannhaftig-keit), anne-lik (Mutter-schaft, Mütterlich-keit), ağa-lik (Stand oder Rang eines Agas; vornehmes, freigebiges Verhalten; hochfahrendes Wesen; Anmaß-ung), Hristiyan-lik (Christen-tum), uzak-lik (Entfern-ung), yakın-lik (Nahe-Sein, Nähe, Verwandt-schaft), ucuz-luk (Billig-keit), pahalı-lik (Teuer-ung), güzel-lik (Schön-heit), çirkin-lik (Häßlich-keit), küçük-lük (Klein-heit)... Bu örneklerde de -lik ekini ya -heit, -keit, schaft, -tum, -ung gibi ekler karşılamakta, ya da tamlama veya tarifile terimin karşılığı verilmektedir.

Daha çok sıfatlardan isim yapmak için kullanılan -lik eki, herhangi bir niteliği karşılayarak isimlerden sıfat türetmek için de çokça kullanılmaktadır. Bu kullanımıyla da

-İlk eki geldiği sözcüğe “tahsis, sınırlama, ayırma, bir şey için saklama” kavramları katar (Zülfikar: 1991, s. 111). Bu şekilde oluşturulan sıfatlar için de yine Ergin ve Zülfikar’dan şu örnekleri sıralayabiliriz: *Gün-lük* (vom gleichen Tag, Tages-, täg-lich; Tagelohn; Tagebuch), *ay-lık* (für einen Monat bestimmt, -monat-ig; Monatsgehalt, Monatslohn; Monats-, monat-lich), *yıl-lık* (jähr-lich, Jahres-, für ein Jahr bestimmt, -jähr-ig), *yemeklik* (zur Zubereitung von Speisen geeignet od. bestimmt, Eß-, Speise-; Essensgeld), *dolmalık* (zur Herstellung einer farcierten Speise geeignet z.B. Tomaten, Paprika usw.), *kira-lık* (zu vermieten, verpachten, verleihen), *oda-lık* (aus soundsoviel Zimmern bestehend), *yol-luk* (Reiseproviand, Gastgeschenk, Reisegeld, Bodenteppich), *gömleklik* (zur Herstellung von Hemden geeignet, Hemden-), *hediye-lik* (als Geschenk geeignet, Geschenk-), *akşam-lik* (für den Abend bestimmt od. geeignet, Abend-), *kış-lik* (winter-lich, Winter-, für den Winter geeignet od. bestimmt), *yaz-lik* (für den Sommer bestimmt od. geeignet, sommer-lich, Sommer-), *mevsim-lik* (der Jahreszeit entsprechend, für die Übergangszeit bestimmt, Saison-), *yüz görüm-lük* (das Geschenk des Bräutigams an seine junge Frau), *ölüm-lük* (gespartes, zurückgelegtes Begräbnisgeld), *kalım-lik* (Unsterblich-keit, Ewig-keit), *tohum-luk* (zur Saat geeignet; Saatkorn, Saatgut).

Bu kullanım şekli için de Almanca’da *-ig* ve *-lich* sıfat türetme eklerinden başka genellikle tamlama grupları oluşturulduğu görülmekle beraber, “*geeignet für/als, bestimmt für, bestehen aus, zu+Infinitiv (mastar), zu+Substantiv (isim)* gibi sıfat oluşturma kalıplarının kullanıldığını görmekteyiz. *-ig* ve *-lich* sıfat türetme ekleri ve bu kalıp ifadeler dışında kalan diğer unsurlar sıfatlardan çok isim oluşturmaktadır.

-İlk eki her ne kadar isimlerden sıfat türetmekte çokça kullanılsa da asıl fonksiyonu sıfatlardan isim yapmak, sıfat olarak da kullanılabilen isimlerden soyut isimler türetmektir. -İlk eki ile türetilen bu soyut isimler ancak soyut kavramları karşılamakta ve sıfat olarak kullanılmamaktadır. Bütün somut nesne isimlerinden bu ekle soyut isimler türetmek mümkün olduğundan, bu ekin özellikle bu alanda çok işlek olduğunu ve asıl fonksiyonunun da buradaki kullanımı olduğunu söyleyebiliriz. Böylece sözcüklerdeki nitelikleri soyut isimler halinde genelleştiren -İlk ekinin bu kullanımına da sayısız örnek verilebilir. Ancak biz burada yine Ergin (1989: s. 147) ve Zülfikar’ın (1991: s. 110) ekin bu kullanımı için verdikleri örneklerle yetinmek istiyoruz: *Güzel-lik* (Schön-heit), *küçük-lük* (Klein-heit), *iyi-lik* (Güte, Wohltat, Hilfe, Unterstütz-ung), *pis-lik* (Schmutz, Unrat, Dreck, Unsauber-keit), *iki-lik* (Dual-ismus, Dual-ität, Zwietracht, Uneinig-keit), *derin-lik* (Tief-e), *genç-lik* (Jugend), *Türk-lük* (Türken-tum), *kör-lük* (Blind-heit), *kötü-lük* (Schlechtig-keit; üble Tat; schlechter Zustand), *ana-lik* (Mutter-schaft, Mütterlich-keit), *baba-lik* (Vater-schaft), *kadın-lik* (Frauen-tum), *insan-lik* (Mensch-heit, Menschen-tum),

çapkın-lik (Ausschweif-ung), azgın-lik (Undiszipliniert-heit, Ungebärdig-keit), hanım-lik (das Benehmen einer Dame; der Umstand, daß jemand eine Frau ist), bey-lik (das Benehmen eines Bey; Herrschaftsgebiet eines Bey), uyusuk-luk (Steif-heit, Bewegungsunfähig-keit), ölgün-lük (Verwelkt-heit), bağlı-lik (Verbunden-heit, Abhängig-keit, Anhänglich-keit), açık-lik (Offen-heit, Klar-heit), büyük-lük (Größ-e, Großartig-keit), sıcak-lik (Wärm-e, Hitz-e), zor-luk (Schwierig-keit)...

Yukarıda verilen örneklerin Almanca karşılıklarında da –lik ekine karşılık, –e, –heit, –keit, –schaft, –tum, –ung isim yapma ekleri yanında yalın ek (-ø) durumu ve birleşik sözcük kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca –lik eki verilen şu örneklerde de görüleceği gibi –ca, –cı, –daş/-deş, –gaç/-geç, –gan, –gıç, –gın/-kın, –lı, –man, –maz/-mez, –muş, –sak, –sal/-sel, –sız, –sul gibi eklerden sonra gelerek sıkça kullanılmaktadır: *Ayrı-ca-lik (Privileg, Unterschied, Verschieden-heit), ara-cı-lik (Rolle od. Aufgabe eines Vermittlers od. Mediums; Vermittl-ung), devlet-çi-lik (Etat-ismus, Staatssozial-ismus), geri-ci-lik (fortschrittsfeindliche Einstell-ung), oyun-cu-luk (Spielen, Schauspielkunst), göz-cü-lük (Spähen, Überwachung, Beobacht-ung; Beruf od. Tätigkeit eines Augenarztes; Augenheilkunde, Ophthalmologie; Aufsichtsführung), sır-daş-lik (Mitwisser-schaft, Eingeweihtsein, vertraute Kamerad-schaft), kar-deş-lik (Bruder-schaft, Schwester-schaft, Brüderlich-keit), utan-gaç-lik (Schamhaftig-keit, Schüchtern-heit, Scheu, Befangen-heit, Verlegen-heit), sıkıl-gan-lik (Schüchtern-heit, Scheu, Verlegen-heit, Verschämt-heit, Zaghaftig-keit, Befangen-heit), unut-kan-lik (Vergeßlich-keit), çalış-kan-lik (Fleiß, Eifer, Emsig-keit), bil-giç-lik (Besserwisser-ei), dal-gın-lik (Versunkensein; Zerstreut-heit, Unaufmerksam-keit, Dämmerzustand), et-kin-lik (Aktiv-ität, Tätig-keit), düş-kün-lük (Heruntergekommensein, sozialer Abstieg, Sucht, Gier, Vorliebe, Vernarrtsein, Begeisterung), sus-kun-luk (Schweigsam-keit, Wortkarg-heit), verim-li-lik (Einträglich-keit, Ergiebig-keit, Leistungsfähig-keit, Produktiv-ität), yürek-li-lik (Mut, Beherzt-heit, Tapfer-keit), tutum-lu-luk (Sparsam-keit), şiş-man-lik (Beleibt-heit, Körperfülle, Korpulenz), göç-men-lik (Auswander-ung, Einwander-ung, Zuwander-ung, Umsiedl-ung, Repatriier-ung), yara-maz-lik (Unbrauchbar-keit, Untauglich-keit, Unhandlich-keit; kindlicher Mutwille, Unart, Ungezogen-heit), bil-mez-lik (Unkennt-nis, Unwissen, Ignoranz, Undankbar-keit), geliş-miş-lik (Entwickeltsein), tut-sak-lik (Sklaver-ei), kut-sal-lik (Heilig-keit, Göttlich-keit), bilim-sel-lik (Wissenschaftlich-keit), yok-sul-luk (Not, Armut, Ärmlich-keit, Dürftig-keit, Mangel und Not), iş-siz-lik (Arbeitslosig-keit), suç-suz-luk (Schuldlosig-keit, Unschuld), başarı-sız-lik (Erfolglosig-keit, Mißerfolg), görgü-süz-lük (Unerfahren-heit, Unbeholfen-heit, Weltfremd-heit, Tolpatschig-keit; das Fehlen guter Umgangsformen)...*

Yukarıda sayılan yapım ekleriyle birlikteki kullanımlarda –Iik ekinin sözcüklere yerine göre meslek, uğraş, alışkanlık, düşkünlük, huy, görüş, düşünce, benimseme, yerine göre bazı değerleri paylaşma, ortak olma, bazı özelliklere sahip olma ve bazen de ait olma, ilgili olma, bağlı olma, bulundurma kavramları kattığını görüyoruz. Benzer kullanım şekli ekin Almanca’daki bazı karşılıklarında da mevcuttur. Burada da –Iik ekini karşılayan eklerden *-heit* ve *-keit* ekleri *-bar*, *-el*, *-er*, *-ig*, *-lich*, *-sam* ekleriyle birlikte çokça kullanılmaktadır. Buna örnek olarak da Schulz-Griesbach’tan (1967: s. 12) şu sözcükleri alabiliriz: *Dank-bar-keit* (minnettar-lık), *Eit-el-keit* (kendini beğenmiş-lik, hiç-lik), *Dunk-el-heit* (karan-lık, belir-siz-lik), *Saub-er-keit* (temiz-lik), *Tapf-er-keit* (yiğit-lik, yürek-li-lik), *Sich-er-heit* (güven, emniyet, güven-lik), *Tät-ig-keit* (etkin-lik, çalışma), *Freigeb-ig-keit* (eli açık-lik), *Sorglos-ig-keit* (aldırmaz-lık), *Freud-ig-keit* (mutlu-luk), *Freund-lich-keit* (arka-daş-lık, dost-luk), *Spar-sam-keit* (tutum-lu-luk)...

Türkçe’de çok işlek olarak kullanılan –Iik yapım eki kullanım esnasında değişik görevler üstlenmektedir. Ekin üstlendiği bu görevleri dilbilimciler (bkz. Zülfikar: 1991, s. 111 ve Hatiboğlu: 1981, s. 102) şöyle sıralamaktadırlar:

-Iik eki, eklendiği sözcüğe “tahsis, sınırlama, ayırma, bir şey için saklama” kavramları katarak sıfatlar oluşturur: *Gömlük-lik* (zur Herstellung von Hemden geeignet), *kış-lık* (winter-lich), *yaz-lık* (sommer-lich).

-Iik, eklendiği sözcüklerin anlamlarını genelleştirerek onlara “nitelik, özellik” kavramları katar: *Kadın-lık* (Frauen-tum), *erkek-lik* (Männlich-keit), *anne-lik* (Mutter-schaft), *uzak-lık* (Entfern-ung), *güzel-lik* (Schön-heit).

İsmlere gelerek onlara “toplucu bir yerde, bir alanda bulunma, bulundurma” kavramları katar: *Zeytin-lik* (Ölbaumpflanz-ung), *kömür-lük* (Kohlenlager, Kohlenkeller), *mezar-lık* (Friedhof).

Sayı adlarına “grup, bir arada bulunma” kavramı katar: *Bir-lik* (Ein-heit, Einig-keit), *on-luk* (Zehn-er), *yüz-lük* (Hundert-er).

İsmlere “araç, gereç” kavramı katar: *Baş-lık* (Kopfbedeck-ung, Kopftuch, Haube, Überschrift), *göz-lük* (Augenglas, Brille) *tuz-luk* (Salzfäßchen).

Eklendiği sözcüğe “uğraş edinme” kavramı katar: *Kılavuz-luk* (Lotsenberuf), *yaltak-lık* (Unterwürfig-keit).

Aynı şekilde sözcüklere “meslek, uğraşma” kavramları katar: *Mimar-lık* (Architektur), *mühendis-lik* (Ingenieurberuf, Ingenieurwesen), *öğretmen-lik* (Lehrberuf).

İsmlere “üvey olan, asli olmayan veya yerini tutan” kavramları katar: *Ana-lık* (Adoptivmutter, Stiefmutter), *evlat-lık* (Adoptivkind, Pflegekind).

Yine isimlere gelerek onlara “elbise, giyim eşyası” kavramları kazandırır: *Gece-lik*

(*Schlafanzug*), yağmur-luk (*Regenmantel*).

Renk adlarının niteliğini genelleştirerek “bürünme, kaplanma” kavramları katar: *Al-lık* (*Röt-e*), yeşil-lik (*Grün-e*).

Eklendiği sözcüğe “hacim, ağırlık, uzunluk, sınırlandırma niteliğinden yararlanarak ölçü” kavramı kazandırır: *Ton-luk* (*soundsoviele Tonnen ausmachend 'schwer'*), *litre-lik* (*soundsoviel Liter enthaltend ; für soundsoviel Liter bestimmt*), *metre-lik* (*soundsoviel Meter betragend*), *bir gün-lük* (*für einen Tag bestimmt od. ausreichend*).

-İlk eki ayrıca semt, köy, ilçe gibi yerleşim adları yapar: *Ayva-lik* (*Stadt und Distrikt im Regierungsbezirk Balıkesir*), *Et-lik* (*Distrikt im Regierungsbezirk Ankara*), *İncir-lik* (*Distrikt im Rbz. Adana*), *Yumurta-lik* (*Distrikt im Rbz. Adana*).

Zaman adlarına gelerek onlara “belli sürelerde olan, yapılan” kavramları katar: *Asır-lik* (*hundertjäh-ig, Hundertjäh-ig-e*), *yıl-lik* (*jähr-lich, -jäh-ig*), *ay-lik* (*monat-lich, -monat-ig*)...

2. –İlk Ekinin Almanca'daki Karşılıkları ve Diğer Veriliş Şekilleri:

Çalışmanın başından itibaren verdiğimiz örneklerin de gösterdiği üzere, Türkçe'deki –İlk yapım ekinin karşılığında Almanca'da pek çok ek kullanılmaktadır. Türkçe'deki –İlk yapım ekinin işlevini üstlenen bu ekler genelde “-e, -ei, -er, -heit/-keit, -(i)at, -ie, -ig/-lich, -ik, -ismus, -ität, -ium, -nis, -schaft, -tion, -tum, -ung, -ur” olmakla beraber, bazen de bu eklerden herhangi birinin kullanılmadığı, bunların yerine yalın ek (-ø), birleşik sözcük, tamlama (grubu) ya da “zu+İnfinitiv (mastar)” kalıbı gibi ifadeler oluşturularak sözcüğe –İlk yapım eki işlev ve anlamı kazandırıldığı görülmektedir.

2.1. Ekler:

-İlk yapım ekinin Almanca'daki karşılığı olan ekleri kısaca şöyle sıralayıp açıklayabiliriz:

-(i)at: İsimlerden isim türeten ve eklendiği sözcüklere genellikle “meslek, uğraşma” kavramları katan bu ek için şu örnekler verilebilir: *Doktor-at* (*doktor-luk*), *Rektor-at* (*rektör-lük*), *Kommissar-iat* (*komiser-lik*), *Lektor-at* (*okutman-lık*), *Konsul-at* (*konsolos-luk*), *Sekretar-iat* (*sekreter-lik*)...

-e: Almanca'da fiil ve sıfatlardan isim türeten ve işlek olan bir ektir. Türkçe'deki –İlk ekine karşılık olarak kullanıldığında, sözcüklerin anlamlarını genelleştirerek onlara “nitelik, özellik” kavramları katar. Bu kullanım şekli için şu örnekler verilebilir: *Fläch-e* (*düz-lük; sath; saha, yüzölçümü*), *Eben-e* (*düz-lük, ova, yayla*), *Größ-e* (*büyük-lük*), *Läng-e* (*uzun-luk*), *Höh-e* (*yüksek-lik*), *Bläss-e* (*solgun-luk*), *Schärf-e* (*keskin-lik*), *Schwer-e* (*ağır-lik*), *Streng-e* (*sert-lik, haşin-lik*), *Süß-e* (*tatlı-lik*), *Näh-e* (*yakın-lik*), *Weit-e* (*uzak-lik*) ...

-ei: Fiil ve isimlerden yeni isimler türeten bu ek de Almanca'da çok işlek olarak kullanılmaktadır. Eklendiği sözcüğe “meslek, uğraş, nitelik, özellik” kavramları katan bu ekin Türkçe'deki –İlk ekine karşılık şu örnekler sıralanabilir: *Barbar-ei* (*barbar-lık*), *Narret-ei* (*maskara-lık, deli-lık*), *Schnitzer-ei* (*oymacı-lık*), *Heuchel-ei* (*ikiyüzlü-lük, riyakâr-lık*), *Blödel-ei* (*ahmak-lık, salak-lık*), *Schriftsteller-ei* (*yazar-lık*), *Eifersüchtel-ei* (*kıskanç-lık*), *Tölpel-ei* (*beceriksiz-lık, hantal-lık, aptal-lık*), *Lümpel-ei = Flegel-ei* (*kabalık, küstah-lık*), *Teufel-ei* (*şeytan-lık*), *Esel-ei* (*eşek-lık*), *Aufschneider-ei* (*palavracı-lık*), *Dieber-ei* (*hırsız-lık*), *Schlamper-ei* (*ihalkâr-lık*), *Sklaver-ei* (*esir-lık, esaret, köle-lık*), *Kinder-ei* (*çocuk-lık*), *Imker-ei* (*arıcı-lık*), *Fischer-ei* (*balıkçı-lık*), *Zauber-ei = Hexer-ei* (*büyücü-lük*), *Weber-ei* (*dokumacı-lık*) v.b.

-er: Bu ek de Almanca'nın işlek yapım eklerinden biridir. Yine fiil ve isimlerden yeni isimler türetir ve geldiği sözcüklere “meslek, uğraş” kavramları katar. Türkçe'deki –İlk yapım ekine karşılık olarak kullanıldığında, sayı adlarına gelerek onlara “grup, bir arada bulunma” kavramı katar; kişilerin tahmini yaşlarını veya tek madeni ya da kağıt para (banknot) miktarını belirtmede; *ein Dreißig-er* (*otuz-luk, otuz yaşlarında biri*), *ein Fünzig-er* (*elli-lık, elli yaşlarında biri*), *Zwanzig-er* (*yirmi-lık*), *Zehn-er* (*on-lık*), *Hundert-er* (*yüz-lük*), *Tausend-er* (*bin-lık 'banknot'*) örneklerindeki gibi kullanılır.

-heit/-keit: Birbirlerinin varyantları olan bu iki ek sıfat ve fiilimsilerden isim türeten ve işlek olarak kullanılan yapım ekleridir. Bunlar da eklendikleri sözcüklerin anlamlarını genelleştirerek onlara “nitelik, özellik” kavramları katarlar. Aralarında herhangi bir anlam farkı olmayan bu iki ekten –keit'in daha çok –bar, –el, –er, –ig, –lich, –sam eklerinden sonra geldiğini görmekteyiz. Bu eklerin Türkçe'deki –İlk eki karşılığı kullanımları için; *Schön-heit* (*güzel-lık*), *Schüchtern-heit* (*çekingen-lık*), *Schwach-heit* (*zayıf-lık, zaaf*), *Klug-heit* (*akıllı-lık*), *Frech-heit* (*küstah-lık*), *Blind-heit* (*kör-lük*), *Blöd-heit* (*aptal-lık*), *Betrunken-heit* (*sarhoş-luk*), *Verbunden-heit* (*bağlı-lık*), *Tor-heit* (*deli-lık, çılgın-lık*), *Echt-heit* (*hakiki-lık*), *Trocken-heit* (*kurak-lık*), *Gleich-heit* (*eşit-lık*), *Belebt-heit* (*canlı-lık*), *Klein-heit* (*küçük-lük*), *Mensch-heit* (*insan-lık*), *Freigebig-keit* (*cömertlik*), *Nachgiebig-keit* (*uysal-lık*), *Brauchbar-keit* (*kullanılır-lık*), *Seltsam-keit* (*garip-lık, acaip-lık*), *Gastfreundlich-keit* (*konuksever-lık*), *Eitel-keit* (*kibirli-lık*), *Sauber-keit* (*temizlik*) örneklerini verebiliriz.

Burada –heit ekinin ikinci bir türevi olarak ayrıca –igkeit şekli de –haft ve –los ekleriyle biten sıfatlarla aynı şekilde kullanılmaktadır: *Mangelhaft-igkeit* (*eksik-lık, hatalı-lık*), *Nahrhaft-igkeit* (*besleyici-lık*), *Formelhaft-igkeit* (*şekilci-lık, kaideci-lık*), *Interesselos-igkeit* (*ilgisiz-lık*), *Verantwortungslos-igkeit* (*sorumsuz-luk*), *Schuldlos-igkeit* (*suçsuz-luk*) gibi.

-(er)ie: Almanca'da sıkça kullanılan yapım eklerinden biri de –ie ekidir. İsim ve sıfatlara gelerek onların taşıdığı anlamları genelleştirir ve kendilerine “nitelik, özellik; meslek, uğraşma” kavramları katar. –İlk ekine karşılık kullanım için birkaç örnek sözcüğü şöyle sıralayabiliriz: *Apath-ie (duygusuz-luk, ilgisiz-lik, uyuşuk-luk)*, *Letharg-ie (uyuşuk-luk, donuk-luk)*, *Galanter-ie (ince-lik, kibar-lık, nezaket, zerafet)*, *Scharlatan-erie (şarlatan-lık)*, *Prüd-erie (utangaç-lık)*, *Autonom-ie (özerk-lik)*, *Hotell-erie (otelci-lik ve lokantacı-lık)*...

-ig: Almanca'nın işlek olan eklerinden biridir. Fiil, isim ve zarflardan sıfatlar türeten bir ektir. Türkçe'deki –İlk ekine karşılık olarak kullanıldığında getirildiği sözcüğe “nitelik, özellik, belli sürelerde olan, yapılan, tahsis, sınırlama” kavramları katar. Ekin bu kullanımına, *berg-ig (dağ-lık)*, *einmonat-ig (bir ay-lık)*, *einstünd-ig (bir saat-lik)*, *halbstünd-ig (yarım saat-lik)*, *drei tåg-ig (üç gün-lük)*, *dreijähr-ig (üç yıl-lık)* gibi örnekler verilebilir.

-ik: İsim ve sıfatlardan isim türeten bir yapım ekidir. Türkçe'deki –İlk ekinin karşılığı olarak kullanıldığında eklendiği sözcüklere “meslek, uğraş edinme” kavramları katar. *Hochtuorist-ik (dağcı-lık)*, *Journalist-ik (gazeteci-lik)*, *Ornament-ik (nakkaş-lık)*, *Publizist-ik (yazar-lık)* gibi sözcükler bu kullanıma örnek olarak verilebilir.

-(at/-it)ion: Bu ek de isim, sıfat ve fiillerden yeni isimler türeten bir yapım ekidir. –İlk eki karşılığında kullanıldığında geldiği sözcüklere “meslek, uğraş, nitelik, özellik” gibi kavramlar katar. Ekin bu kullanımına örnek olarak, *Deleg-ation (müessil-lik)*, *Direkt-ion (müdür-lük, direktör-lük)*, *Diskret-ion (ketum-luk)*, *Exalt-ation (coşkun-luk, taşkın-lık)*, *Modifik-ation (değişik-lik)*, *Desinform-ation (tahrikçi-lik)*, *Desorganis-ation (düzensiz-lik)*, *Pens-ion (emekli-lik)* gibi sözcükler verilebilir.

-ismus: İsimden isim türetme eki olan –ismus da Türkçe'deki –İlk yapım ekine karşılık olarak kullanıldığında sözcüklere “nitelik, özellik, bağlılık” kavramları katar. Örnek olarak şu sözcükler gösterilebilir: *Reform-ismus (reformcu-luk)*, *Real-ismus (gerçekçi-lik)*, *Nominal-ismus (adçı-lık)*, *Rational-ismus (akılcı-lık)*, *Kemal-ismus (Atatürkçü-lük)*, *Fanat-ismus (bağnaz-lık)*, *Ego-ismus (bencil-lik)*, *Formal-ismus (biçimci-lik, şekilci-lik)*, *Republikan-ismus (cumhuriyetçi-lik)*, *Plural-ismus (çoğulcu-luk)*, *Etat-ismus = Staatssozial-ismus (devletçi-lik)*, *Laiz-ismus (laik-lik)*, *Material-ismus (maddeci-lik)*, *National-ismus (milliyetçi-lik)*, *Objektiv-ismus (objektif-lik, nesnelci-lik)*, *Subjektiv-ismus (subjektif-lik, öznelci-lik)*, *Professional-ismus (profesyonel-lik)*...

-ität: İsim ve sıfatlardan isim türeten bir ektir. Türkçe'deki –İlk ekine karşılık kullanıldığında eklendiği sözcükleri genelleştirerek onlara “nitelik, özellik, meslek” kavramları katar. Ekin bu kullanımı için şu sözcükler örnek olarak verilebilir: *Aggressiv-*

ität (saldırgan-lık), Souveran-ität (hükümran-lık, hakimiyet, hükümdar-lık), Banal-ität (adi-lik, bayağı-lık), Modern-ität (modern-lik), Stabil-ität (dayanıklı-lık, kararlı-lık, istikrar), Immun-ität (dokunulmaz-lık, muafiyet, bağışık-lık), Aktual-ität (güncel-lik, aktüalite), Aktiv-ität (etkin-lik, hareketli-lik), Elastiz-ität (esnek-lik), Modal-ität (kip-lik), Nervos-ität (sinirli-lik, huzursuz-luk, asabiyet), Admiral-ität (amiral-lik), Minor-ität (azın-lik), Genial-ität (dâhi-lik), Mobil-ität (hareketli-lik, devingen-lik), Sensibil-ität = Sensitiv-ität (duyar-lık), Paralell-ität (paralel-lik), Original-ität (orijinal-lik, özgün-lük), Effektiv-ität (etkili-lik, verimli-lik), Egal-ität (eşit-lik), Neutral-ität (yansız-lık), Vital-ität (diri-lik), Objektiv-ität (objektif-lik, nesnel-lik), Subjektiv-ität (subjektif-lik, öznel-lik)...

-ium: Almanca'da çok işlek olmayan bir yapım ekidir. İsimlerden yeni isimler türetir. Türkçe'deki -lik ekine karşılık olarak, eklendiği sözcüğü genelleştirerek kendisine "nitelik, özellik, meslek, uğraş" kavramları katar. Örnek olarak, *Direktor-ium (müdür-lük, direktör-lük), Minister-ium (bakan-lık), Ministerpräsid-ium (başbakan-lık), Präsid-ium (başkan-lık)* gibi sözcükler gösterilebilir.

-lich: Almanca'nın işlek olan eklerinden biri de bu ektir. İsim, sıfat, fiil ve zarflara gelerek sıfatlar türetir. Türkçe'deki -lik ekine karşılık olarak kullanıldığında tıpkı -ig eki gibi eklendiği sözcüklere "nitelik, özellik, belli sürelerde olan, yapılan, tahsis, sınırlama" kavramları katar. *Augenblick-lich (şimdi-lik), tag-lich (gün-lük, her gün, günde bir), stünd-lich (saat-lik, saatte bir), wöchent-lich (hafta-lık, her hafta, haftada bir), monat-lich (ay-lık, ayda bir, her ay), länd-lich (kur-lık, köy-lük)* gibi sözcükler örnek olarak verilebilir.

-nis: Fiil, fiilimsi, sıfat ve isimlerden soyut isimler türeten bir ektir. Türkçe'deki -lik ekine karşılık olarak kullanıldığında türettiği sözcüklere "nitelik, özellik" kavramı katar. *Ärger-nis (kepaze-lik, rezalet, skandal), Bitter-nis (acı-lik), Bünd-nis (bir-lik), Fäul-nis (çürük-lük), Sachkennt-nis (alim-lik)* gibi sözcükler ekin bu kullanımı için örnek gösterilebilir.

-schaft: Almanca'da çok işlek olan yapım eklerinden biri de bu ektir. İsim, sıfat ve fiil köklerine gelerek yeni isimler türetir. Türkçe'deki -lik ekine karşılık oldukça sık kullanılan bir ektir. Eklendiği sözcüklerin anlamlarını genelleştirerek onlara "nitelik, özellik, meslek, uğraşma" kavramları katar. Ekin bu anlamdaki kullanımına şu örnekler verilebilir: *Freund-schaft = Kamerad-schaft (arkadaş-lık, dost-luk), Feind-schaft (düşman-lık), Kind-schaft (çocuk-luk), Mutter-schaft (ana-lık, anne-lik), Vater-schaft (baba-lık), Meister-schaft (usta-lık), Staatsbürger-schaft (vatandaş-lık), Bereit-schaft (hazır-lık), Bot-schaft (elçi-lik), Verwandt-schaft (akraba-lık), Amateureigen-schaft (amatör-lük), Onkel-schaft (amca-lık, dayı-lık), Präsident-schaft (başkan-lık),*

Gewaltherr-schaft (despot-luk), Bruder-schaft = Schwester-schaft (kardeş-lik), Nachbarschaft (komşu-luk), Beamten-schaft (memur-luk)...

-tum: Bu ek de Almanca'nın işlek olan yapım eklerinden biridir. İsim, sıfat ve fiillerden yeni isimler türetir. Geldiği sözcüklere “nitelik, özellik, uğraş” gibi kavramlar katar. Örnek olarak şu sözcükler sıralanabilir: *Abenteurer-tum (maceraperest-lik), Rebellen-tum (asi-lik), Ignoranten-tum (cahil-lik, cehalet), Bürokraten-tum (bürokrat-lik), Unternehmer-tum (müteşebbis-lik, girişimci-lik), Menschen-tum (insan-lık), Soldaten-tum (asker-lik), Bauern-tum (köylü-lük, rencper-lik), Ritter-tum (şövalye-lik), Arbeiter-tum (işçi-lik), Türken-tum (Türk-lük), Deutsch-tum (Alman-lık), König-tum (kral-lık, kraliyet), Christen-tum (hristiyan-lık), Fürsten-tum (prens-lik, bey-lik), Reich-tum (zengin-lik), Europäer-tum (Avrupalı-lık), Barbaren-tum (barbar-lık), Vorkämpfer-tum (bayraktar-lık), Diplomaten-tum (diplomat-lık), Demokraten-tum (demokrat-lık), Banditen-tum (eşkiya-lık), Frauen-tum (kadın-lık), Sklaven-tum (esir-lik, köle-lik), Beamten-tum (memur-luk), Spezialisten-tum (uzman-lık), Osmanen-tum (Osmanlı-lık), Führer-tum (önder-lik), Roboter-tum (robot-luk), Dichter-tum (şair-lik) v.b.*

-ung: Almanca'da çok işlek olan yapım eklerinden biri de –ung ekidir. Bu da fiil ve isimlerden isim türeten bir ektir. Türkçe'deki –Ik ekine karşılık olarak kullanıldığında eklendiği sözcüğe “nitelik, özellik” kavramları katar. Ekin bu kullanımına örnek olarak, *Zurückhalt-ung (çekingen-lik, suskun-luk, açmaz-lık), Vertret-ung (temsilci-lik, acenta-lık, vekil-lik), Stör-ung (aksak-lık, arıza), Gewöhn-ung (alışkan-lık), Empör-ung (asi-lik), Boykottier-ung (boykotçu-luk), Begeister-ung (coşkun-luk), (Ver)Änder-ung (değişik-lik), Aufwiegel-ung (fesatçı-lık, fitneci-lik), Vorbereit-ung (hazır-lık), Selbstverwalt-ung (özerk-lik, muhtar-lık), Vernein-ung (olumsuz-luk), Teuer-ung (pahalı-lık), Verzweifel-ung (ümitsiz-lik), Verblüff-ung (şaşkın-lık, hayret), Erkrank-ung (hasta-lık, hastalanma), Astreng-ung = Ermüd-ung (yorgun-luk), Erbitter-ung (kızgın-lık), Erschöpf-ung (bitkin-lik), Vereinig-ung (bir-lik, dernek, cemiyet), Versamml-ung (toplu-luk, toplantı) gibi sözcükler sıralanabilir.*

-ur: Almanca'nın çok işlek olmayan yapım eklerinden biridir. Fiil ve isimlerden isim türetir. Türkçe'deki –Ik eki karşılığı kullanımında geldiği sözcüklere “nitelik, özellik, meslek, uğraş” kavramları katar. Örnek olarak şu sözcükler verilebilir: *Kandidat-ur (aday-lık), Dozent-ur (doçent-lik), Profess-ur (profesör-lük), Kommandant-ur (amir-lik, kumandan-lık, komutan-lık), Architekt-ur (mimar-lık)...*

3. Diğer Yapılar:

Türkçe'deki –İlk yapım ekine karşılık olarak, Almanca'da yukarıda sıraladığımız ekler dışında kullanılan başka yapılar da vardır. Ek dışında kalan bu yapıları da aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

3.1. Yalın Ek (-ø) Durumu:

Almanca'da bazı sözcüklerin herhangi bir ek almadan Türkçe'deki –İlk eki anlamında kullanıldıkları sıkça görülmektedir. Bu anlamdaki kullanımı örnek olarak verdiğimiz şu sözcüklerde de görmekteyiz: *Armut-ø (fakir-lik, yoksul-luk)*, *Elend-ø (yoksul-luk, sefalet)*, *Not-ø (fukara-lık, eksik-lik, az-lık, sefalet)*, *Hast-ø (aceleci-lik)*, *Hain-ø (ağaç-lık, koru, küçük orman)*, *Gewicht-ø (ağır-lık)*, *Ungunst-ø (aksi-lik, elverişsiz-lik, uygunsuz-luk)*, *Reiz-ø (çekici-lik, alımlı-lık)*, *Jugend-ø (genç-lik)*, *Komik-ø (komik-lik)*, *Arroganz-ø (küstah-lık, kibir)...*

3.2. Birleşik Sözcük:

Türkçe'deki –İlk ekine karşılık olarak, Almanca'da çoğu zaman, verilen örneklerde görüldüğü gibi, birleşik sözcükler bu bağlamda çok sık kullanılmaktadır: *Hungersnot (aç-lık)*, *Personalmangel (adamsız-lık)*, *Lausbubenstreich (afacan-lık)*, *Opiumsucht (afyonkeş-lik)*, *Maulkorb (ağız-lık)*, *Lahmsein (aksak-lık)*, *Untersatz (alt-lık, destek, temel, dayanak)*, *Stoppelfeld (anız-lık)*, *Nichtverstehen (anlamamaz-lık)*, *Bienenzucht (arıcı-lık)*, *Lebensmittel = Lebensvorrat (aş-lık)*, *Glücklichsein (bahtiyar-lık)*, *Pulverbehälter (barut-luk)*, *Aschenbecher (kül-lük)*, *Wahnsinn (çılgın-lık, deli-lik)*, *Ruhestand (emekli-lik)*, *Optikerberuf (gözlükçü-lük)*, *Pappelwäldchen (kavak-lık)*, *Bergbau (madenci-lik)*, *Dichtkunst (şair-lik)*, *Königswürde (kral-lık)*, *Altwarenhandel (eskici-lik)*, *Zahnheilkunde (dişçi-lik)...*

3.3. Tamlama Grubu:

Almanca'da, Türkçe'deki –İlk ekinin karşılığını vermede kullanılan diğer bir yol da tamlama grubu olarak görülmektedir. Tamlama grubu bu bağlamda da Almanca'da oldukça geniş bir kullanım sahasına sahiptir. Tamlama grubunun bu anlamdaki kullanımına, *Gewerbe oder Tätigkeit eines Farbverkäufers/Färbers, Anstreichers, Malers oder Schuhputzers (boyacı-lık)*; *feines (höfliches, gebildetes, vornehmes, korrektes) Verhalten oder Benehmen; faires Spiel (centilmen-lik)*; *wilde Begeister-ung = unüberlegte Handl-ung (çılgın-lık)*; *mit Dornestrüpp bestandener Ort (diken-lik)*; *Beschäftigung mit Sprachproblemen (dilci-lik)*; *ärztlicher Beruf; ärztliche (medizinische) Wissenschaft (doktor-luk)*; *Arbeit im Tagelohn (gündelikçi-lik)*; *kräftige Entwickl-ung, blühende Gesundheit (gürbüz-lük)*; *Rang des Zweiten; zweiter Preis oder Platz (ikinci-lik)*; *fortschrittliche Einstell-ung (ilerici-lik)*; *mit Kirschbäumen bestandener Garten =*

Ort mit vielen Kirschbäumen (kiraz-lık); sandige Stelle oder Gegend (kum-luk); weiter, freier Platz (meydan-lık) gibi ifadeler örnek verilebilir.

3.4. İlgi Cümlecığı:

Seyrek de olsa Almanca'da Türkçe'deki -Iik ekine karşılık olmak üzere ilgi cümlecikleri (yan cümle) de kullanılmaktadır. İlgi cümleciklerinin -Iik eki anlamındaki kullanımlarına; *alles, was als kleiner Imbiß (Vor-od. Nachspeise, Beilage) dienen kann (çerez-lık); (das), was für den Abend bestimmt oder geeignet ist (akşam-lık); was für eine Nase/ Spitze usw. geeignet bzw. bestimmt ist (burun-luk); was zur Zubereitung von Speisen geeignet oder bestimmt ist (yemek-lık); was ein Mensch zum Leben benötigt (dünya-lık); ... für drei Personen (üç kişi-lık)* gibi ifadeler örnek teşkil edebilir.

3.5. Zu + Infinitiv Yapısı:

Az da olsa bu bağlamda kullanılan diğer bir ifade şekli de *zu+Infinitiv (mastar)* yapısıdır. “-mek/-mak için” anlamı dışında -Iik eki anlamını da taşıyan bu yapının, bu anlamdaki kullanımlarına *zu verkaufen (satı-lık), zu vermieten = zu verpachten = zu verleihen (kira-lık)* gibi ifadeler örnek olarak gösterilebilir.

4. Sonuç:

Gerek Türkçe gerek Almanca'nın gramerine bakıldığında, her iki dilin de yapım eki bakımından oldukça zengin oldukları görülür. Sadece Türkçe'deki -Iik yapım eki ile bu ekin Almanca'daki karşılıkları ve verilmiş şeklinin ele alındığı bu çalışmanın sonucunda; Türkçe'deki -Iik ekinin Almanca'da ek olarak pek çok karşılığının bulunduğu, bu eklerin kullanılmadığı yerlerde -Iik eki karşılığında *birleşik sözcük, tamlama grubu, ilgi cümlecığı (yan cümle), zu + Infinitiv (mastar)* gibi yapıların -Iik ekinin görev ve anlamını üstlendikleri, hatta çoğu zaman *Brille (göz-lük), Jugend (geç-lik), Reiz (çekici-lik, alımlı-lik)* örneklerinde olduğu gibi, sözcüklerin yalın halde -Iik eki anlamı taşıdıkları ve öylece kullanıldıkları görülmektedir. Ayrıca verilen örnekler, gerek -Iik ekinin gerek Almanca'daki karşılıklarının eklendikleri sözcüklere, “tahsis, sınırlama, ayırma, bir şey için saklama, topluca bir yerde bulunma, grup, meslek, uğraş edinme, ölçü, nitelik, özellik” kavramları kattıklarını ve yine gerek -Iik ekinin gerekse Almanca'daki bazı karşılıklarının diğer bazı eklerle beraber de sıkça kullanıldığını göstermektedir.

Bu benzerlikler yanında, yukarıda sıraladığımız Almanca'daki ekler her zaman bu bağlamda kullanılmamakta, bunlar -Iik anlamı dışında başka anlam ve görevler de üstlenmekte ve daha geniş kullanım alanları bulmaktadırlar. Ancak bu eklerin burada sadece -Iik eki paralelindeki kullanımları ele alındığından, bu eklerin başka bir çalışma konusu olabilecek diğer kullanım alanlarıyla özelliklerine değinilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Ergin, Muharrem: 1989**, Türk Dil Bilgisi, 18. Baskı, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Fleischer, Wolfgang: 1983**, Wortbildung der Deutschen Gegenwartssprache, 5. Aufl.VEB Bibliographisches Institut, Leipzig.
- Grebe, Paul: 1984**, Duden- Grammatik der deutschen Gegenwartssprache, Band 4, Bibliographisches Institut, Mannheim.
- Hatiboğlu, Vecihe: 1981**, Türkçenin Ekleri, 2. Baskı, TDK Yayınları, Ankara
- Hengirmen, Mehmet: 1998**, Türkçe Temel Dilbilgisi, Engin Yayınevi, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet: 1999**, Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınevi, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep: 1992**, Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep: 1994**, Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, TDK Yayınları, Ankara.
- Schulz, Dora; Griesbach, Heinz: 1967**, Grammatik der deutschen Sprache, 6. Aufl., Max Hueber Verlag, München
- Steuerwald, Karl: 1972**, Türkisch-Deutsches Wörterbuch, Otto Harrassowitz, Wiesbaden.
- Ülkü, Vural: 1980**, Affixale Wortbildung im Deutschen und Türkischen, A.Ü. Basımevi, Ankara.
- Zülfikar, Hamza: 1991**, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, TDK Yayınları, Ankara.